

УДК 94(477) «1654–1655»

Ярослав Федорук

**ПОЛІТИКА КРИМСЬКОГО ХАНСТВА
В ОХМАТІВСЬКІЙ КАМПАНІЇ 1654–1655 рр.**

У статті досліджуються політика Кримського ханства у Центрально-Східній Європі, зокрема взаємини Богдана Хмельницького з кримськими мурзами, які перебували в опозиції до Мегмеда Гірея IV. У результаті таємних відносин українського гетьмана з татарами протягом Охматівської кампанії кримські татари не брали участі у вирішальній битві між коронними та об'єднаними українсько-московськими військами на Дрижиполі (29-31 січня 1655 р.).

Ключові слова: Охматів, Богдан Хмельницький, Кримське ханство, польський король.

Переяславська рада 1654 р. і залучення Московської держави до війни з Яном Казимиром докорінно змінили міжнародну ситуацію у Центрально-Східній Європі. Дипломатична боротьба України і Речі Посполитої за союзників, насамперед за Кримське ханство і придунайські країни, стала однією з основ міжнародної політики цього регіону у 1654 р. Московська держава, вдовольнивши свої перші прагнення щодо завоювання Смоленська і значних територій Великого князівства Литовського, восени 1654 р. звернула, врешті, увагу на плани Війська Запорозького виступити проти коронних військ походом на Львів.

На кінець осені 1654 р. у Центрально-Східній Європі відбулося остаточне перегрупування військових сил: з одного боку, Україна і Московська держава, з іншого – Річ Посполита, Крим, придунайські країни за підтримки Османської імперії. З-поміж основних учасників цих подій залишалися нерушеними наразі Швеція, яка перебувала у невизначеності щодо напрямку нової війни за панування на Балтиці, Габсбурзька імперія, а також Бранденбург, Англія, Голландія, Данія та інші країни.

Договір між Річчю Посполитою і Кримським ханством, як відомо, було укладено 1 грудня 1654 р., проте для Речі Посполитої та її союзників слабкою ланкою у міжнародних відносинах було непевне ще становище нового хана Мегмеда Гірея IV з огляду на опозицію окремих мурз до нього та його антиукраїнської політики. Відомостей про це збереглося дуже мало, оскільки переговори Хмельницького з кримськими мурзами восени 1654 р. – після того, як новий хан задекларував свою прихильність полякам і виступив з військами проти України, – велися таємно. Про них, однак, можемо судити з відголосків пізніших подій, зокрема тих, що стосуються тактики і стратегії татар під час підготовки військової кампанії і самої битви під Охматовом 29-31 січня 1655 р.

Насамперед виділяється той факт, що татари всіма способами намагалися стримати польські війська від початку військових операцій без їхньої участі. Мегмед Гірей писав про це до Яна Казимира у жовтні 1654 р., і поляки під впливом таких заяв прийняли рішення не починати нову війну без орди¹. Посол від кримського Менглі Гірея султана, який очолював татарське військо, відправлене на з'єднання з великим коронним гетьманом Станіславом Потоцьким, також говорив про це у польському таборі у грудні 1654 р.². Окрім розрахунків на звичайну здобич, яку татари повинні були отримати з цієї війни, у таких наполегливих заявах простежується бажання Криму вплинути на політику Війська Запорозького, щоб відірвати козаків від Москви. Підданство України Олексієві Михайловичу все ще залишалося головною проблемою Кримського ханства у східноєвропейській політиці. З цього, крім іншого, випливали ті непорозуміння у внутрішніх відносинах між кримськими мурзами, з якими хан мусив рахуватися протягом усіх років після того, як він вступив на престол восени 1654 р.

Загальна скерованість Криму проти Москви залишалася основною метою зовнішньої політики ханства у 1655 р. Однак застосувати ці теоретичні постулати на практиці було майже неможливо. Однією з причин цього була позиція України.

З аналізу тогочасної політики Криму відомо, що кримський хан і його дорадники восени 1654 р. поклали особливі надії на організацію великого походу на Москву. У той час з Бахчисараю до Європи було відправлено три посольства – до Швеції, Данії та Австрії – з метою організації широкої коаліції проти Росії³. Татарський посол, згаданий у «Театрі Європи», який прибув до Польщі у грудні 1654 р., заявляв про 50000 татар, що мають бути під Шаргородом. За ними, мовляв, ідуть всі татарські орди, аби виступити походом на Москву, на що нібито вже є розпорядження та вказівки з Османської імперії⁴.

На початку 1655 р. такі настрої ще зберігалися у татарському суспільстві і вони були досить сильними, щоб Мегмед Гірей IV ними легковажив. У перших днях січня 1655 р. це було видно з заяв опозиційного до хана Камамбета-мурзи, висловлених коронному гетьманові під час зустрічі татар з польською армією, коли обговорювалися далші плани спільних дій. Під час цих дискусій мурзи намагалися переконати польських регіментарів не винищувати козаків до ґрунту, а переконати їх відірватися від

¹ Федорук Я. Міжнародна дипломатія і політика України 1654–1657. – Львів, 1996. – Ч. I: 1654 р. – С. 154.

² Грушевський М. Історія України-Руси. – К., 1997. – Т. IX. – Ч. II. – С. 1018.

³ Федорук Я. Посольства кримського хана Мегмеда Гірея IV до Швеції, Данії та Австрії у 1655 р. // Український історичний журнал. – К., 2010. – № 5. – С. 36–49.

⁴ *Theatrum Europaeum* / *Beschr. von Johann Georgius Schlederus.* – Frankfurt am Main, 1685. – Th. VII. – S. 620.

московського царя і спільними силами виступити в похід проти нього⁵. Загалом, історики вже давно помітили, що у середовищі татар не було одностайної позиції стосовно політики Криму у відносинах з Річчю Посполитою та Україною, однак ця одностайність була дуже виразною в ідеї антимосковської акції⁶.

З російського боку до таких тенденцій у політиці Криму ставилися з великою насторогою. Відколи новий хан вступив на бахчисарайський престол, з Криму лунали претензії до Москви за кривди, що їх московська влада завдавала мусульманським народам Росії, закриваючи мечеті, мусульманські школи і насильно навертаючи людей на християнство⁷. Хоч восени і в грудні 1654 р. було видно, що татарські орди виступають зі своїми військами на допомогу полякам проти України, однак у Росії не могли відкидати можливостей також і нападу головних військ із Криму на її територію. Не допомагали в цьому здійсненні напередодні формальні запевнення Мегмеда Гірея для московських послів Сидора Ладиженського та Олексія Огаркова присягою на корані з шерстю грамотою і його посольство до Москви з повідомленням про сходження на престол⁸. У договорі від 1 грудня 1654 р., який підтверджувався новим ханом з польським королем, недвозначно говорилося, щоб із московським царем не укласти мирної угоди, і далі: «[...] Казань і Астрахань, і Терек, і Тура, що підпорядковані Москві, і в цій державі скільки не є татарського і ногайського народу, Ви, брат Наш, і князі польські не повинні бути проти того, щоб вони стали Нашими»⁹.

Мегмед Гірей дійсно не мав таких сил, щоб без належної підготовки, у т. ч. й дипломатичної, розпочати велику кампанію з грандіозними планами визволення мусульманських народів Росії. Відправляючи татарське посольство з Бахчисараю до Москви з повідомленням про своє сходження на престол, хан давав зрозуміти, що офіційна політика Криму наразі є толерантною до Росії, а союз із поляками скеровується лише проти Війська Запорозького.

⁵ Kubala L. Wojna Moskiewska r. 1654-1655. – Warszawa, 1919. – S. 193; Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький: Соціально-політичний портрет. – К., 1993. – С. 402.

⁶ Заборовский А. В. Великое княжество Литовское и Россия во времена польского Потопа: (1655–1656 гг.): Документы, исследование. – М., 1994. – С. 157.

⁷ Смирнов В. Д. Крымское ханство под верховенством Оттоманской Порты до начала XVIII века. – СПб., 1887. – С. 565.

⁸ Лист Мегмед Гірея до Олексія Михайловича від 16 жовтня 1654 р. див.: Фаизов С. Ф. Послание хана Мухаммед-Гірея царю Алексею Михайловичу о своем восшествии на крымский престол в контексте русско-крымских отношений 1654 г.: (Перевод и комментарии) // Русская и украинская дипломатия в Евразии: 50-е годы XVII века. – М., 2000. – С. 183-189; Його ж. Письма ханов Ислам-Гірея III и Мухаммед-Гірея IV к царю Алексею Михайловичу и королю Яну Казимиру 1654–1658. Крымскотатарская дипломатия в политическом контексте посперяславского времени. – М., 2003. – Док. 2. – С. 86–98.

⁹ Фаизов С. Ф. Письма ханов Ислам-Гірея III и Мухаммед-Гірея IV к царю Алексею Михайловичу и королю Яну Казимиру 1654–1658... – Док. 3. – С.104–105; Документы об освободительной войне украинского народа 1648–1654 гг. – К., 1965. – С. 768-771.

Зважаючи на всі ці непевні обставини з боку Криму, російські воєводи, які мали вирушити до Богдана Хмельницького для участі в новій кампанії, не спішили з цим через небезпеку татарського вторгнення в Росію¹⁰. Сам Олексій Михайлович дуже довго не видавав свого наказу про такий виступ. Для українського гетьмана подібне зволікання під час активних польських приготувань, переміщення коронних військ, перших сутичок коронної армії з козаками і нападів татарських орд на міста в листопаді 1654 р., було вкрай загрозливим¹¹.

У січні 1655 р., у час, коли татарські війська вже були вирушили в Україну, Богдан Хмельницький знову звертався до Олексія Михайловича з вимогою, щоб той видав наказ донським козакам нападати на Крим. З таким самим завданням гетьман відправив на Дон сотника Лукіяна Сухиню¹².

У цей час, з кінця 1654 – початку 1655 рр., в Астрахані велися переговори про підданство калмиків російському цареві і про їхню спільну з донцями участь у війні з кримським ханом¹³. Калмицькі тайші здійснили присягу на підданство цареві у лютому 1655 р., й у березні калмики вели переговори не лише з астраханськими воєводами, а й із донськими послами, які приїжджали до них, щоб отримати допомогу військом¹⁴. І хоч окремі локальні акції калмиків скеровувалися проти улусів на Північному Кавказі (наприклад, проти касайських мурз, що кочували коло Терека, як доносили Хмельницькому донські послі¹⁵), однак вони не спішили відправляти свої загони проти хана, відмовляючи російським військам у спільних діях у 1655–1656 рр.¹⁶.

Крім того, восени 1654 р. через Дунай почав переправлятися Сіяуш-паша зі своїми військами, про що у листопаді Хмельницький повідомляв Олексія Михайловича і московських послів Тургенєва і Портомоїнова, які приїхали до нього¹⁷. Небезпека від спустошення володінь сілістрійського намісника

¹⁰ Документи Богдана Хмельницького (далі – ДБХ). – Док. 295, 296 (листи до Василя Шереметьєва, 8 (18) і 11 (21) грудня 1654 р.).

¹¹ Там само. – Док. 289.

¹² Грушевський М. Історія України-Руси. – Т. IX. – Ч. II. – С. 1031.

¹³ Преображенская П. С. Из истории русско-калмыцких отношений в 50–60-х годах XVII века // Записки Калмыцкого научно-исследовательского института языка, литературы и истории. – Элиста, 1960. – Вып. 1. – С. 61–62, 64; Заборовский А. В. Россия, Речь Посполитая и Швеция в середине XVII века. – М., 1981. – С. 107, прим. 2.

¹⁴ Преображенская П. С. Из истории русско-калмыцких отношений в 50–60-х годах XVII века. – С. 65; Санин Г. А. Отношения России и Украины с Крымским ханством в середине XVII века. – М., 1987. – С. 124–125.

¹⁵ ДБХ. – Док. 303 (лист до Федора Волконського, 27 березня (6 квітня) 1655 р.).

¹⁶ Преображенская П. С. Из истории русско-калмыцких отношений в 50–60-х годах XVII века. – С. 65; Беликов Т. И. Калмыки в борьбе за независимость нашей Родины: (XVII – начало XIX вв.). – [Элиста,] 1965. – С. 17.

¹⁷ ДБХ. – Док. 289 (лист до царя, 10 (20) листопада 1654 р.); Грушевський М. Історія України-Руси. – Т. IX. – Ч. II. – С. 1021.

донськими та запорозькими козаками, як видається, була однією з головних причин, через які Сіяуш-паша все ж вирішив збройно не підтримувати польсько-татарські війська на початку 1655 р.

Такі заходи українського гетьмана, донських і московських урядовців були досить ефективними у протидії кримському ханові, який у складних умовах внутрішнього життя ханства і зміни його зовнішньополітичного курсу почувався на своєму престолі ще надто невпевнено. Загроза нападу на Кримське ханство видавалася в Бахчисараї цілком реальною і потрібно було тримати напоготові значні сили. Цим, мабуть, пояснюється те, що татарське військо, яке вирушало в Україну для участі у війні з козаками, було поділене на дві частини. Причому друга з них на чолі з калгою-султаном Кази Гіреєм, мала прибути лише на весну.

Під впливом обставин, що склалися у придунайських країнах у їхніх відносинах з Україною, Москвою, Османською імперією, Кримом та іншими державами, не такою чіткою щодо Речі Посполитої, як у татар, була позиція у молдавського господаря. Вимушені переговори про підданство Стефана Ґеорґіци Олексію Михайловичу, які велися у 1654 р. – за висловом одного грека – лише зі страху¹⁸, завершилися запевненням молдавського господаря у щирості його дружби з Військом Запорозьким. Говорилося навіть про пропозиції Молдавії виступити посередником у конфлікті між козаками й поляками¹⁹. Цим кроком воєвода забезпечував своє князівство від імовірного наступу українсько-московських військ на Молдавію під час походу в Галичину і на Поділля.

Однак після вступу нового хана на престол і окреслення остаточного курсу ханства на війну з Україною, загроза татарського наступу і дипломатичний тиск з Криму та Речі Посполитої змушували Ґеорґіцу відмовитися від двозначної політики, яку він вів у пошуках безпечного місця для Молдавії у лабіринтах українсько-московських, польсько-татарських, османських та семигородських відносин. У жовтні – листопаді 1654 р. молдавський господар почав збирати, принаймні формально, свої війська на допомогу полякам і татарам у війні проти козаків²⁰. Причому в польському таборі розраховували на досить велику кількість військ з Молдавії та Валахії – до 6000 чоловік²¹.

¹⁸ Ченцова В. Г. Источники фонда «Сношения России с Грецией» Российского государственного архива древних актов по истории международных отношений в Восточной и Юго-Восточной Европе в 50-е гг. XVII в. // Русская и украинская дипломатия в Евразии: 50-е годы XVII века. – С. 168.

¹⁹ Заборовский Л. В. Россия, Речь Посполитая и Швеция в середине XVII века. – С. 78; Семенова Л. Е. Княжества Валахия и Молдавия. Конец XIV – начало XIX в. Очерки внешнеполитической истории. – М., 2006. – С. 235.

²⁰ Федорук Я. О. Міжнародна дипломатія і політика України 1654–1657. – С. 135.

²¹ Theatrum Euroraeum. – Bd. VII. – S. 764.

Не можна сказати, що польсько-литовське суспільство з натхненням сприйняло вістки про союз коронної армії з татарами, особливо після стількох років їхньої боротьби проти Речі Посполитої в союзі з козаками. Ця осінньо-зимова кампанія була першою пробою нового союзу, і в коронному війську до Криму ставилися дуже скептично. Тим паче, що полякам були відомі непорозуміння в середовищі самих татар, частина з яких хотіла відірвати козаків від Москви не силою зброї, а посередницькими переговорами про примирення Богдана Хмельницького з Річчю Посполитою. І не лише опозиційні мурзи мали бажання підтримувати з козаками старий союз для розвитку спільної антимосковської політики Кримського ханства і Речі Посполитої. У договорі з Яном Казимиром про укладення польсько-татарського союзу від 1 грудня 1654 р. Мегмед Гірей IV висловлював такі самі твердження: «І дніпровські козаки виразять свій жаль і розкаяння з приводу їхніх заяв, і від Москви вони відділяться, перейдуть на Наш бік, висловлять бажання служити і покірними будуть. Їм від Вас, брата нашого, і князів Ваших шкоди і збитку не буде [...]»²². Таку позицію татар, скеровану на організацію сил для війни з Москвою, підтримували Януш Радзивіл та його партія в Литві²³.

Реляція з польського табору з кінця листопада доносить вістки від польського посла Корицького з Буджаку, що орда під Рашковом хоче переправлятися і з'єднається з поляками десь за вісім тижнів²⁴. 7 (17) грудня Хмельницький писав до Бутурліна, що під Сорокою стоїть кільканадцять тисяч орди, чекаючи, поки замерзне Дністер для переправи на лівий берег²⁵. Невеликі загоны татар у 150 чоловік прибули до об'єднаних коронних військ уже в першій декаді грудня 1654 р. Через декілька днів після цього до великого коронного гетьмана прибув посол від Менглі Гірея султана з вістками, що до коронної армії наближаються більші татарські сили.

Татарські орди зійшлися з коронними гетьманами 1 (11) січня 1655 р., після чого гетьмани відбули нараду з мурзами щодо дальших планів²⁶. Тут виявилось, що татари не мали жодного бажання знищувати доценту козаків, і вони переконували поляків, що їх краще використати проти Москви. На цій нараді було вирішено наступати на Умань, а далі – туди, де буде армія

²² Фаизов С. Ф. Письма ханов Ислам-Гирея III и Мухаммед-Гирея IV к царю Алексею Михайловичу и королю Яну Казимиру 1654–1658. – Док. 3. – С. 105.

²³ Заборовский А. В. Великое княжество Литовское и Россия во времена польского Потопа. – С. 139; його ж. Россия, Речь Посполитая и Швеция в середине XVII века. – С. 97.

²⁴ *Theatrum Europaeum*. – Th. VII. – S. 621. Реляція датована 30 грудня 1654 р., однак М. Грушевський вважав це помилкою і поправляв дату на 30 листопада: Грушевський М. Історія України-Руси. – Т. IX. – Ч. II. – С. 1015 (прим. 4).

²⁵ ДБХ. – Док. 294.

²⁶ Опис зустрічі коронної армії з татарами і про цю нараду див.: Kubala L. *Wojna Moskiewska r. 1654–1655*. – S. 193.

Хмельницького, не затримуючись коло захоплення міст. Невдовзі польсько-татарське військо взяло Умань в облогу, проте підкорити його не змогло. Після кількох невдалих штурмів коронні гетьмани вирушили назустріч українсько-московській армії, що наближалася до цього міста²⁷.

Отож, усупереч заходам Богдана Хмельницького об'єднання коронних військ з татарськими таки відбулося. У цей час український гетьман продовжував свої таємні відносини з татарами. Фактичне командування ордами в цьому поході належало не малодосвідченому Менглі Гіреєві (хоч він і був сином покійного Іслама Гірея III), а ординським мурзам, з-поміж яких виділявся і давній соратник Хмельницького Камамбет-мурза. Це був один із тих діячів, на якого в Чигирині покладали великі надії під час переговорів 1654 р. про зовнішню політику ханства після смерті Іслама Гірея III²⁸. Історія цих таємних відносин гетьмана з татарами під час Охматівської кампанії – це один з найцікавіших епізодів з усієї Хмельниччини. Можна, мабуть, ствердити, що відсторонення татар від активної участі у битві 29 – 31 січня 1655 р. стало однією з вирішальних причин того, що українська армія не зазнала поразки на Дрижиполі. Ці відносини привели до того, що Військо Запорозьке, на відміну від коронної армії, вийшло з Охматівської кампанії, не втративши боєздатності для підготовки походу в Галичину.

У розпорядженні дослідників сьогодні занадто мало джерел, аби встановити точний механізм цих впливів гетьмана на татар, визначити умови взаємних зобов'язань, які брали на себе сторони під час переговорів, простежити плани ординських мурз тощо. На жаль, про це можна говорити лише на підставі досить опосередкованих відомостей, які ґрунтуються, переважно, на аналізі неясної, незрозумілої для польських сучасників поведінки татарського війська у битві, яке, як зазначалося, ще перед її початком виступало проти повного розгрому козаків. Як знаємо з історії взаємин українського гетьмана з Кримом у 1654 р. Хмельницький взагалі дуже цінував свої старі зв'язки з татарами і використовував їх не лише в цьому епізоді, а й у подіях наступних років.

Підозріння про те, що Хмельницький перекупив татарські війська, які з'єдналися з Потоцьким, були вже в коронних реґіментарів під час маршу з-під Умані проти об'єднаних українсько-московських військ. Український гетьман, який пережив з цими непевними й мінливими союзниками Зборівську,

²⁷ Про оборону Умані див., зокрема: Там само. – С. 193; Крип'якевич І. Богдан Хмельницький. – С. 312-313; Мицик Ю., о. Умань козацька і гайдамацька. – К., 2002. – С. 46-48; Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький. – С. 404.

²⁸ Федорук Я. Міжнародна дипломатія і політика України 1654-1657. – С. 127-131.

Берестецьку і Жванецьку битви, достеменно знав їхні слабі місця. Отож в Охматівській кампанії він вдався до такої самої тактики, яку Ян Казимир застосовував перед тим на таємних переговорах з Ісламом Гіреєм III та візиром Сефером Казі-агою. Уся поведінка татар під час цього походу була досить дивною. Це помітно було, наприклад, у випадку, коли вони вагалися, чи йти з поляками з-під Умані проти козаків, чи відступити назад і чекати на підкріплення калґи-султана, який уже був у дорозі²⁹. Однак Хмельницький також і припускав, що татари в такий спосіб шукали привід, аби демонструвати перед Москвою, нібито через їхню позицію українсько-московське військо не було розгромлене під Охматовом. «Татарове если бы имели до твоего царского величества послов своих посылають, отговариваючися, что с нами не воевались, не верь им твое царское величество – изменники суть», – писав гетьман до Олексія Михайловича у березні 1655 р.³⁰

Ще одна тема, крім таємних взаємин Хмельницького з ордами під час Охматівської кампанії, – спроби гетьмана впливати на настрої безпосередньо в польській армії. Цей бік української політики перших місяців 1655 р. майже не розроблений у науці. Річ у тім, що після самої битви у польській армії почалися великі дезертирства і, крім традиційної причини, пов'язаної з невивплатою грошей, реґіментарі називали ще й впливи Хмельницького. Одну з небагатьох відомостей про це зустрічаємо в польському таборовому щоденнику про події у проміжку між 1 і 15 квітня 1655 р. У нотатці від 12 квітня читаємо: «Багато польських військ дезертирують і зовсім розходяться внаслідок того, що вони не отримали жодної платні за працю, а також через нові конспірації козаків [...]»³¹.

Про те, що війська розбігаються і самовільно покидають свої реґіменти, писав також польний гетьман Лянцкоронський до Яна Казимира³². Однак тут дуже складно перевірити, наскільки далеко заходили впливи Хмельницького, і взагалі, чи вони були такими сильними, аби впливати на процес деморалізації коронної армії. Достовірних джерел про таку його політику збереглося дуже мало, що цілком пояснюється таємним характером переговорів³³. Не виключено також, що на тлі українсько-татарських відносин, про які ширилося багато новин, навіть у тогочасних літературних

²⁹ Грушевський М. Історія України-Руси. – Т. IX. – Ч. II. – С. 1043, 1047.

³⁰ ДБХ. – Док. 301.

³¹ Головний архів давніх актів у Варшаві. – Dz. Kozackie. – Sygn. 57.

³² Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. – Ф. 5. – Од. зб. 5769/III. – Арк. 1103 (лист від 12 квітня 1655 р.).

³³ Див. про це: Степанков В. С. Становлення розвідки й контррозвідки та їх роль у боротьбі за незалежність України у середині XVII ст. (1648–1657) // Сідак В. С., Степанков В. С. З історії української розвідки та контррозвідки: (Нариси). – 2-е вид. – К., 1995. – С. 9–84, 147–167.

творах³⁴, поляки згущували фарби і пояснювали складнощі свого становища, шукаючи причину в чужих впливах.

* * *

Зі сказаного добре видно, якою складною була політика Кримського ханства у відносинах хана з Річчю Посполитою, Україною та Московським царством восени 1654 – на початку 1655 рр. Непевне становище Мегмеда Гірея IV у цей період виявлялося у діяльності опозиційних до нього впливових мурз, які з різних причин не бажали розривати багатолітній українсько-татарський союз. Добрим виходом із цієї ситуації могли б бути організація широкої коаліції із залученням багатьох країн проти Московської держави. У зв'язку з цим Кримське ханство намагалось розірвати українсько-московський союз, укладений на початку 1654 р.

Богдан Хмельницький у цей час інтенсивно вів таємні переговори з татарами, результат яких виявився в Охматівській битві, що відбулася 29–31 січня 1655 р. між польсько-татарською та українсько-московською арміями. У результаті цих переговорів татари не брали участі у вирішальних штурмах обложеного козацького табору, які здійснювала коронна армія на чолі з великим коронним гетьманом Станіславом Потоцьким. В наслідок цього військо Богдана Хмельницького прорвало облогу і завдало численних втрат полякам.

Yaroslav Fedoruk

The Policy of the Crimean Khanate in the Okhmativ Campaign (1654–1655)

The article examines the policy of the Crimean Khanate in Central and Eastern Europe, in particular the relations of the Ukrainian hetman, Bohdan Khmelnytsky, with the Crimean mirzas who were opposed to Mehmed Giray IV. As a result of these secret relations between Khmelnytsky and Tartars during the Okhmativ campaign the Crimean Tartars didn't participate in the final battle between Crown and united Ukrainian-Muscovite troops at the field of Dryzhypole (29-31 January 1655).

Key words: *Okhmativ, Bohdan Khmelnytsky, the Crimean Khanate, Polish king.*

Ярослав Федорук

Политика Крымского ханства в Охматовской кампании 1654-1655 гг.

В статье исследуются политика Крымского ханства в Центрально-Восточной Европе, в частности взаимоотношения Богдана Хмельницкого с крымскими мурзами, которые находились в оппозиции к Мегмед Гірею IV. В результате тайных переговоров украинского гетмана с татарами на протяжении Охматовской кампании крымские татары не принимали участия в решающей битве между коронными и объединенными украинско-московскими войсками на Дрижиполи (29-31 января 1655 г.).

Ключевые слова: *Охматов, Богдан Хмельницкий, Крымское ханство, польский король.*

Рецензент: *Т.В.Чухліб, д.і.н., провідний науковий співробітник (Інститут історії України НАН України).*

³⁴ Мицик Ю., о. Дрижипільська битва 1655 р. на сторінках Віршованої хроніки // Journal of Ukrainian Studies. – Edmonton; Toronto, 2004. – Vol. 29. – № 1/2: Summer-Winter. – P. 315, 318.